

מי רוצה להתנדב להיות אחראי אישית לחובות של עמותה? / יאיר אלוני, עו"ד*

אדם מתנדב להיות חבר עמותה או אפילו יותר מזה – להשתתף בניהול בפועל של העמותה על ידי חברות בוועד המנהל שלה – ויום בהיר אחד מקבל כתב תביעה של עובדת של העמותה הדורשת לחייב אותו אישית בשל כספי פנסיה להם היא זכאית ואשר בשל מצבה הכלכלי הקשה של העמותה (כמו רוב העמותות) לא הועברו על ידי העמותה לקופת הפנסיה. האם מתנדב עשוי למצוא עצמו אחראי אישית לחובות העמותה?

אחד העקרונות הבסיסיים בחברה הוא עקרון האישיות המשפטית הנפרדת של התאגיד. חוק החברות, להבדיל מחוק העמותות, קובע מקרים חריגים בהם ניתן לבטל (או בשפה משפטית "להרים") את מסך התאגיד ולהטיל אחריות ישירה על בעל המניות בחברה, גם אם לא הוא עצמו ביצע את הפעולה בגינה נתבעת החברה. כך, בין היתר, כאשר נעשה שימוש לרעה בעקרון האישיות המשפטית הנפרדת כדי להונות אדם או לקפח נושה של החברה. למרות ההבדל בין תכלית התאגדותה של חברה, שנעשית למטרות רווח, לבין התכלית שלשמה מוקמת עמותה, שאינה למטרות רווח, הרי שבמהלך השנים התגבשה ההלכה לפיה עמותה אף היא אינה חסינה מהליך של הרמת מסך ההתאגדות. עם זאת, מאחר ולעמותה אין בעלי מניות עולה השאלה כלפי מי אמורה הרמת המסך להתבצע? האם כלפי חברי העמותה, שלרוב פועלים בהתנדבות ולמטרות חברתיות חשובות, או כלפי חברי הוועד המנהל, המנהל את העמותה בפועל.

במקרים חריגים בהם דן בית משפט בסוגיית הרמת מסך בעמותה יושם עקרון 'הרמת המסך' באופן די דומה לזה הנהוג כשמדובר בחברה בעירבון מוגבל תוך שימת דגש על אותם חברי עמותה שהיו מודעים, בכוח או בפועל, לשימוש הפסול הנעשה באישיות המשפטית הנפרדת. כך, למשל, במקרה שארע בשנת 1998 עמותה שהוקמה על מנת לסייע למועמד לראשות העיר חיפה בהתמודדות בבחירות שכרה שירותיה של חברת פרסום כאשר יו"ר העמותה והגזבר מסרו במודע שיק ללא כיסוי. בית המשפט קבע כי מקרה זה מצדיק הטלת אחריות על שניהם. להבדיל, במקרה אחר בו משיכת השיק לא הייתה לשם מרמה והונאת נושים, כי אם לתפעולה הרגיל והשגרתי של העמותה, לא הוטלה אחריות על חבר עמותה.

במקרה שנדון באוגוסט, 2020, בבית הדין הארצי לעבודה סירב בית הדין להחיל אחריות מכוח הרמת מסך על שלושה חברי ועד מנהל של העמותה כמקשה אחת ובאופן רחב רק בשל "התנהלות לא ראויה" של העמותה. באותה מקרה נדונה שאלת אי העברה לקופת פנסיה של כספים שנוכו ממשכורתה של עובדת. נקבע כי לא רק שיש לבחון מידת מעורבותם וידיעתם של חברי הוועד המנהל להתנהלות הפסולה, אלא שהיקף 'הרמת מסך' נבחן אף הוא בהתאם לנסיבות ורק אחד מחברי הוועד, שהיה מודע לנעשה, ורק ביחס לעילה ספציפית בלבד בוצע הרמת מסך ולא באופן רחב המייחס את כל חובות העמותה אליו. בפועל, בית הדין יישם מבחנים של אחריות אישית במקום מבחני הרמת מסך וכך צמצם משמעותית, ואולי אף ביטל, את עקרון הרמת המסך בעמותה.

אין ספק כי הצטרפות לעמותה לצורך קידום מטרה חברתית היא דבר חשוב וראוי. עם זאת, יש לזכור כי התנהלות מסחרית שאינה בתום לב, בין אם במסגרת חברה ובין אם במסגרת עמותה, עשויה להקים אחריות אישית, בין אם על דרך של הרמת מסך ובין על דרך של חיוב אישי. רצוי לגלות מעורבות באופן שקול תוך גילוי אחריות והתייעצות עם הגורמים הרלוונטיים, ובעיקר לוודא שהעמותה, גם אם הדבר עולה כסף, מלווה על ידי יועץ משפטי הבקיא בדיני תאגידיים, ובעמותה בעלת פעילות משמעותית העלולה ליצור אחריות אישית, קיים ביטוח דירקטורים ונושאי משרה. בכל מקרה בו קיים חשש להתנהלות בלתי תקינה חשוב מייד לקבל ייעוץ משפטי.

* עו"ד יאיר אלוני הינו שותף במשרד אפיק ושות' (www.afiklaw.com) ועיקר התמקדותו בתחום האזרחי, ליטיגציה, מקרקעין, מכרזים ומשפט המינהלי. עו"ד אלוני מוסמך על ידי האפוטרופוס הרשמי להחתמה על יפויי כוח מתמשכים. אין בסקירה כללית זו משום ייעוץ משפטי כלשהו ומומלץ להיוועץ בעורך דין המתמחה בתחום זה בטרם קבלת כל החלטה בנושאים המתוארים בסקירה זו. לפרטים נוספים: 03-6093609, או באמצעות הדואר האלקטרוני: afiklaw@afiklaw.com.

Who wants to volunteer to be personally liable for debts of an NGO?/Yair Aloni, Adv.*

A person volunteers to be a member of an NGO or even more - to participate in the actual management of the NGO by sitting in its board - and one fine day receives a statement of claim from an employee of the NGO demanding him to be personally liable for pension funds to which she is entitled, after such were not transferred by the NGO to the pension fund due to the NGO's financial difficulties (similar to many NGOs). Can a volunteer find himself personally liable for the NGO's obligations?

One of the basic principles in a company is the principle of the separate legal entity of the corporation. The Israeli Companies Law, unlike the Israeli Law of NGOs, sets exceptional cases under which the corporate veil may be ignored (or in legal terms: "pierced") and the company's shareholders may be held directly liable, even if such did not personally perform the acts for which the company is sued. This will happen, inter alia, when the principle of separate legal entity is abused to deceive a person or deprive a company creditor. Despite the difference between the purpose of incorporation of a company, which is made for profit, and the purpose for which a non-profit organization is established, over the years case law taught us that an NGO is also not immune from piercing its corporate veil. However, because the NGO has no shareholders, the question arises as to who would be exposed by piercing the veil? Whether the members of the NGO, who usually act voluntarily and for important social purposes, or the board members, who actually runs the NGO.

In exceptional cases when case law dealt with the issue of piercing the corporate veil of an NGO, the principle of 'piercing the corporate veil' has been applied in a manner similar to that used in a limited liability company, but with emphasize on officials who were aware, by force or *de facto*, of the wrongful use of the separate legal entity. For example, in a case decided in 1998 an NGO, established to assist a candidate for mayor of the city of Haifa in the election, hired the services of an advertising company and the chairman and the treasurer knowingly paid with a bank check without cover. The Court held that they were both personally liable. In contrast, in another case where the withdrawal of the check was not for the purpose of misleading and creditors' fraud, but for the normal and routine operation of the organization, no liability was imposed on a member of an NGO.

In a case decided in August, 2020, by the National Labor Court, the tribunal refused to impose personal liability by virtue of 'piercing the corporate veil' on three NGO board members just because the NGO acted improperly. The question at issue was non-transfer to a pension fund of funds deducted from an employee's salary. It was held that not only should the degree of involvement and knowledge of the management board members be reviewed, but that the scope of 'piercing the corporate veil' should also be set under the circumstances and only one of the board members, who was aware of what was happening, was held personally liable. Also, the corporate veil was pierced only in relation to a specific cause of action and not in a broad manner that attributes all NGO obligations to him. In practice, the Court implemented tests of personal responsibility instead of corporate veil piercing and perhaps even abolished the principle of piercing the corporate veil in an NGOs.

There is no doubt that joining an NGO for the purpose of promoting a social goal is an important and worthy thing. However, it should be remembered that commercial conduct that is not in good faith, whether within a company or within an NGO, may create personal liability, whether by way of piercing the corporate veil or by way of personal liability. It is advisable to be involved in a balanced manner while showing responsibility and consulting with the relevant parties, and especially to make sure that the NGO, even if it costs money, is accompanied by a legal advisor knowledgeable in corporate law. In an NGO with significant activity that could create personal liability, one should also consider D&O insurance. In any case where misconduct is suspected, it is important to immediately seek legal advice.

Yair Aloni is a partner at Afik & Co., Attorneys and Notaries (www.afiklaw.com), emphasizing on commercial and civil law, including real estate, legal advice to purchasers and sellers and negotiations of purchase and sale transactions. He is certified in Israel for the execution of lasting powers of attorney. For additional details: +972-3-6093609 or at the e-mail: afiklaw@afiklaw.com